

ZIŅOJUMS PAR MĀCĪBU VIZĪTI UZ BERLĪNI

PAR VĀCIJAS DUĀLĀS PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS SISTĒMU
NO 2015.GADA 22.-26.FEBRUĀRIM¹

1. VIZĪTES MĒRĶIS

Iepazīties ar Vācijas duālo profesionālās izglītības sistēmu, it īpaši ar sociālo partneru un darba devēju lomu mācekļības sistēmas nodrošināšanā.

2. VIZĪTES DALĪBNIKI

Vizītē piedalījās: Anita Līce, Andris Sekacis, Monika Jurjāne, Ivars Pēkainis, Jānis Nipers, Silvija Bruņa, Iveta Blaua, Roberts Fedorovskis.

Ziņojuma autors: Anita Līce sadarbībā ar vizītes dalībniekiem.

3. VIZĪTES ORGANIZATORS

Vizīti Berlīnē organizēja LDDK sadarbības partneris – uzņēmuma ABB mācību centrs Berlīnē ABB-ATC. ABB ir pasaules līderis enerģētikas un automatizācijas tehnoloģiju izstrādes jomā, kas ir izveidots 1988.gadā un šobrīd darbojas aptuveni 100 valstīs. 2013.gadā ABB ieņēmumi sastādīja ap 42 miljardus dolāru. ABB kopā strādā ap 15 000 darbinieku. Vācijā ABB ir divi mācību centri – Manheimā un Berlīnē. No visiem Vācijas darbiniekiem, 6.7 % ir mācekļi duālās profesionālās izglītības ietvaros. ABB Berlīnes mācību centrs ABB-ATC uzņēmuma vajadzībām apmāca tikai 5% no audzēkņiem, bet 95% no audzēkņiem sagatavo nozares un sadarbības uzņēmumiem. ABB-ATC biznesu veido duālā profesionālā izglītība, tālākizglītība, inovācijas, ilgtspējas veicināšanas aktivitātes, kompetenču attīstība, karjeras atbalsts jauniešiem.

4. VIZĪTES LAIKĀ GŪTĀ INFORMĀCIJA

4.1. PAR MĀCEKLĪBU VĀCIJĀ

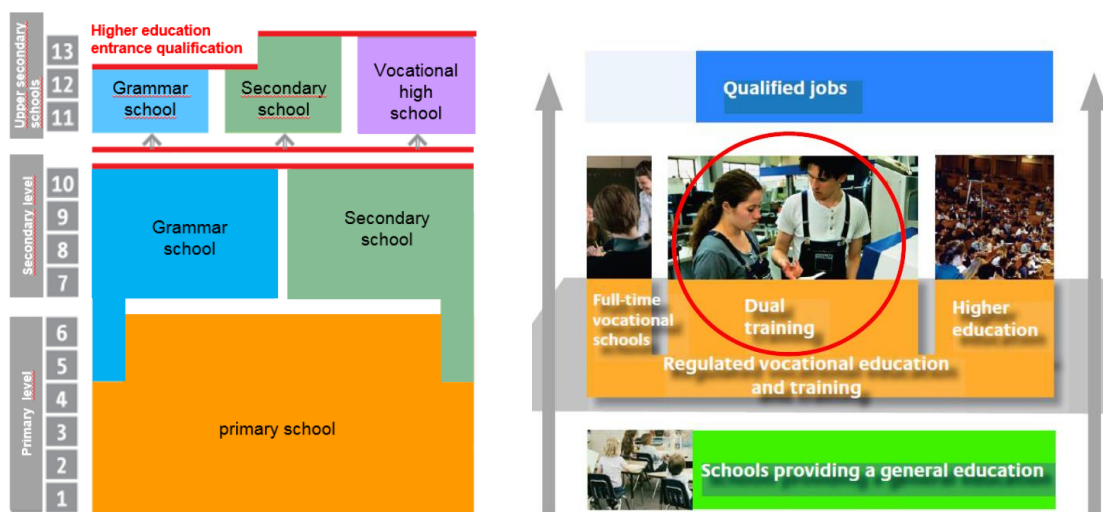
PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS SISTĒMA

Vācijā ir 16 federālās zemes (Länder), un tās ir galvenās atbildīgās par izglītības un kultūras likumdošanu un administrāciju Vācijā. Attiecībā uz profesionālo izglītību, Federālā valdība ir atbildīga par profesionālo izglītību uzņēmumos, kamēr federālās zemes – par profesionālo izglītību skolās.

¹ Erasmus+ stratēģiskās partnerības projekta „Kvalitatīvas prakses darba tirgum” ietvaros (angļu valodā - „VET for employment”) (AGREEMENT No 2014-1-LV01-KA202-000522 – Pn11)

Profesionālās izglītības pārvaldību Vācijā raksturo spēcīga partnerība starp valsti, darba devējiem un arodbiedrībām.

Vācijā, beidzot vispārējo pamatzglītību (atkarībā no reģiona 15-18 gados) jauniešiem ir jāizdara izvēle vai viņš mācīsies profesiju duālajā izglītībā, vai mācīsies universitātē. Vidēji Vācijā 65 % jauniešu izvēlas profesionālo izglītību, 25 % izvēlas studijas universitātē, bet 10 % izvēlas tālāk nemācīties. Tā kā Vācijas uzņēmumiem akūti nepietiek kvalificētu strādnieku, profesionālā izglītība viņuprāt ir ļoti svarīga sastāvdaļa Vācijas izglītības sistēmā. Ir jāņem vērā arī fakts, ka liela daļa jauniešu, kas iestājas universitātē, nav spējīgi studijas pabeigt, tādā veidā lieki zaudējot gadus, kuru laikā būtu varējuši kļūt par augsti kvalificētiem speciālistiem ar praktiski nodrošinātu darba vietu, gadījumā ja būtu izvēlējušies VET izglītību. Daudzi no universitāti nepabeigušajiem jauniešiem izvēlas duālo profesionālo izglītību.

Skolu sistēma un duālā profesionālā izglītība Vācijā

Vācijā duālajā profesionālās izglītības sistēmā kopā ir 348 profesijas (training occupations), un profesijām ir dažāda apjoma specializācijas – vairāk vai mazāk. Par mācību regulējumu (Training regulations) ir atbildīga Izglītības ministrija.

MĀCEKLĪBAS NORISE

Duālā profesionālā izglītība Vācijā notiek ~80% praktiskajās nodarbībās un tikai ~20% teorētiskajās nodarbībās. Teorētiskās nodarbības notiek valsts akreditētās un finansētās skolās, bet praktiskās nodarbības notiek uzņēmumā, ar kuru students sākot mācības noslēdz apmācības līgumu, vai arī uzņēmuma izvēlētajā mācību centrā.

Līgums par māceklības nodrošināšanu paredz, ka uzņēmums apņemas praktiski apmācīt mācekli saskaņā ar valdības apstiprinātu programmu, kas paredz iemaņas, kas attiecīgajai profesijai ir jāapgūst. Uzņēmums vai nu uzņemas nodrošināt 100% praktiskās mācības, vai arī noslēdz līgumu ar mācību centru par praktiskās mācību daļas mācīšanu (pēc moduļu principa). Ir dažādi kooperācijas modeļi, kā var nodrošināt pilnu programmas saturu. Kopā ir 150 dažādi izglītības moduļi un uzņēmumi var izvēlēties, kurus moduļus mācīt pašiem.

Atkarībā no izvēlētajā profesijas, apmācības ilgst no 2,5-4 gadiem. Šo apmācības termiņu var saīsināt, ja apmācāmais izrāda īpašu progresu mācībās.

UZŅĒMUMU CERTIFICĒŠANA

Uzņēmumam, kas grib piesaistīt mācekļus, ir jāsaņem sertifikāts, ka tas var nodrošināt nepieciešamo apmācību saskaņā ar noteiktās profesijas mācību programmu. Piemēram, Vācijā aptuveni 55 % metālapstrādes uzņēmumu piedalās VET izglītības sistēmā.

DARBAUDZINĀTĀJU APMĀCĪBAS

Darbaudzinātājiem arī ir jābūt sertificētiem (jāiziet ~40 stundu kurss un jānokārto eksāmens).

ATALGOJUMS

Visas apmācības laikā (kā praktiskās tā arī teorētiskās) uzņēmums maksā studentam algu, ne mazāku kā likumdošana paredz.

Vidējā alga studentam metālapstrādes nozarē ir: 1. gadā 866 €, 2. gadā 918 €, 3. gadā 977 € un 4. gadā 1016 € (vidēji nozarē pirmajā apmācīta speciālista darba gadā darbinieks saņem 2600 € pirms nodokļu nomaksas).

EKSAMINĀCIJA

Vidējā termiņa eksāmens notiek pēc 1.5 gadiem, bet duālās profesionālās izglītības mācības tiek noslēgtas ar gala eksāmena kārtošānu (pēc 2 - 3.5 gadiem).

Eksāmens sastāv no teorētiskā un praktiskā pārbaudījuma. Eksaminācijas komisijā ir pārstāvis no darba devēja, darba ņēmēja un skolas pusēm. Eksāmenu pilnībā finansē uzņēmums, kurā apmācāmais izgājis praktiskās apmācības. Eksāmenu organizē Kamera.

DARBINIEKU MAINĪBA

Par spīti lielajiem izdevumiem, kas rodas uzņēmumam, lai apmācītu vienu speciālistu, uzņēmumiem ir aizliegts slēgt līgumus ar ierobežojumiem, kas liek apmācāmajam palikt strādāt šajā uzņēmumā pēc apmācību beigšanas. Lielākā daļa uzņēmumu uzskata, ka **darbinieka noturēšana ir tieši atkarīga no darba vides un atmosfēras uzņēmumā**. Ja apmācāmais izlemj mainīt darba vietu pēc apmācībām, uzņēmums, kas apmaksājis mācības, tic, ka šis nu jau kvalificētais speciālists paliks nozarē, lai arī viņš pāriet uz darbu pie tiešajiem konkurentiem.

Kvalificēti darbinieki Vācijā reti maina darbu, jo algas vienas profesijas ietvaros atšķiras reti. Biežāk darbu maina augstas kvalifikācijas darbinieki, piemēram, inženieri, jo iespējams atrast darbu ar ievērojami augstāku algu.

DARBA DEVĒJU MOTIVĀCIJA IESAISTĪTIES UN IZDEVUMI MĀCEKLĪBAI

Uzņēmumi iesaistās duālajā profesionālajā sistēmā, jo ar tās palīdzību tiek nodrošināta **specifiska, uzņēmuma prasībām atbilstoša apmācība**, tik labi kvalificētus darbiniekus nav iespējams piesaistīt ar sludinājumu palīdzību. Attiecīgi duālā izglītība uzņēmumiem **ir izdevīga**, jo vidējā termiņā samazina kvalificētu darbinieku atbilstoši uzņēmuma vajadzībām **rekrutēšanas izmaksas**. Duālā izglītība arī ir caurspīdīga attiecībā uz kvalifikācijas līmeni, jo tiek nodrošināti **standartizēta eksaminācija** visā valstī.

Lai apmācītu mācekli, aptuveni uzņēma izdevumi metāla nozarē, izmantojot ABB-ATC pakalpojumus, ir šādi:

- alga praktikantam 3.5 gadu laikā, vismaz 850 EUR/mēnesī, vidēji 42 000 kopā;
- Samaksa ABB-ATC par mācību nodrošināšanu – 10 000 EUR/gadā (no tiem 7 500 EUR sedz valsts subsīdija – skat. zemāk).

- Apģērbs, mācību materiāli – 10 000 – 20 000 EUR.

Lai uzņēmumus atbalstītu mācību centra mācību maksa segšanā, valsts piedāvā subsīdiju. Atbalsts uzņēmumiem mācekļības nodrošināšanai katrā federālajā zemē tiek regulēts atsevišķi. Berlīnē tas ir 37.50 EUR par mācību dienu mācību centrā uz mācekli, maksimāli 3 gadus (kopā – 7500 EUR). Atbalsts domāts, lai palīdzētu maziem un vidējiem uzņēmumiem iesaistīties mācekļībā, un to nodrošina Berlīnes Senāta administrācija. Par subsīdijas apmēru sociālie partneri vienojas ar valdību reizi 3 gados.

PĀRĒJO IESAISTĪTO PUŠU IEGUVUMI

Mācekļi iegūst darba tirgū aktuālu izglītību, iespēju attīstīt sociālās prasmes un personību, mācīties motivējošā vidē (gan pelnot, gan mācoties darba vidē), mācīties pie kvalificētiem pasniedzējiem, praktiski pielietot apgūtās zināšanas, akreditētu profesionālo kvalifikāciju, organizētu pāreju no profesionālās izglītības uz darba tirgu, kā arī mācekļa algu.

Valsts, savukārt, iegūst līdzekļu ietaupījumu, jo privātais sektors uzņemas daļu mācību īstenot pa saviem līdzekļiem, kā arī zemu jauniešu bezdarbu: Vācijā tikai 7.6% (Berlīnē – 10.6%), kamēr ES vidēji – 21.6%.

4.2. PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS MĀCĪBU CENTRA (ABB-ATC) APMEKLĒJUMS

ABB-ATC pakalpojumos ir ieinteresēti uzņēmumi, kuri nav spējīgi apmācīt jauniešus pilnībā saskaņā ar viņiem nepieciešamās profesijas darbinieka apmācības programmas. ABB-ATC ir sadarbība ar 150 uzņēmumiem, kas apmācas savus darbiniekus centrā. Klients var būt, piemēram, uzņēmums, kas nodarbojas ar metināšanu var studentam nodrošināt apmācību ar pusautomātiskās metināšanas iekārtu (MIG/MAG), bet nevar nodrošināt apmācību ar elektroloka metināšanu (TIG), tādā gadījumā šo apmācības daļu organizē ABB-ATC vai cits līdzīgs uzņēmums. Šādas apmācības ABB-ATC ir maksas pakalpojums, taču daļa no maksas tiek segta no valsts līdzekļiem.

ABB-ATC atbalsta uzņēmumus it visā organizatoriskā darbā, jo uzņēmumiem nav laika ar to nodarboties: informē jauniešus, slēdz līgumus, nodrošina pieteikšanos valsts subsīdijai, sadarbojas ar profesionālās izglītības iestādēm, piedalās eksāmenu Padomē, sadarbojas ar K.O.S (pētniecības institūts, kas nodrošina novērtēšanu), sadarbojas ar nozaru asociācijām, piedalās pārrunās ar Senāta administrāciju par subsīdiju uzņēmumiem. ABB-ATC īsteno arī konsultācijas uzņēmumiem – kādās apmācībās iesaistīties. Mācību departamentu vadītāji var aizbraukt uz uzņēmumu un veikt izvērtējamu.

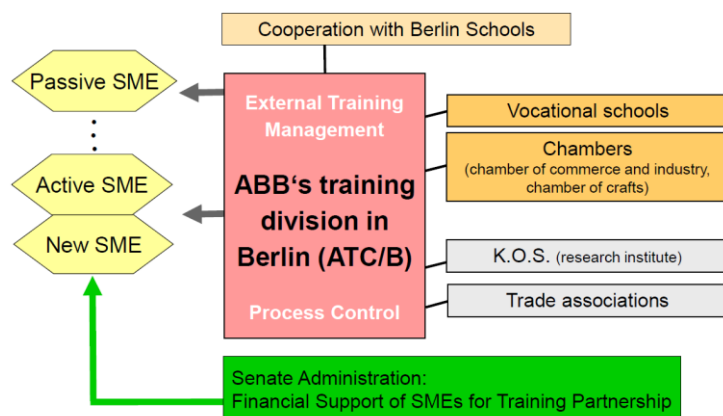

ABB-ATC sadarbības iestādes

ABB-ATC veic mācekļu atlasu. Tās ietvaros kandidātiem ir jānokārto tests matemātikā (tiek pārbaudīti matemātiskie aprēķini galvā), fizikā (jo nepaļaujas uz skolas eksāmeniem), un kopumā jāsasniedz vismaz 50%. Testā ir noteikts minimālais līmenis, jo ABB-ATC nefokusējas uz labākajiem, bet gan uz visiem, kas var pietiekami labi mācīties duālajā sistēmā. Tie, kas nokārto testu, iziet karjeras atbalsta tikšanos "career matching", kas ir intervija ar mācību departamentu vadītājiem par mācekļa interesēm, lai viņiem varētu piedāvātu piemērotāko apmācību atbilstoši uzņēmumu vakancēm.

Mācības ABB-ATC tiek organizētas pamīšus: 2 nedēļas – praktiskā mācība, 1 nedēļa – mācības skolā; 3.gadā – mācības uzņēmumā. Būtiski, ka stažieris apzinās, kas maksā viņiem algu, sāk sevi asociēt ar uzņēmumu. 4.gadā notiek sagatavošanās eksāmenam. 99% no mācekļiem to nokārto ar pirmo reizi.

ABB-ATC ir izcili mācību pabeigšanas rādītāji – nepabeigušo gandrīz nav vispār (3% salīdzinot ar 20% vidējo Vācijā), turklāt 16% mācības pabeidz par ½ gadu ātrāk nekā paredzēts.

Projekti. Lai piesaistītu vairāk meiteņu, ABB-ATC organizē mērķtiecīgas darbības un kampaņas. Rezultātā, 2014.gadā ABB-ATC mācījās 8.9% sieviešu, salīdzinot ar 2013.gadā – tikai 3.6%. ABB-ATC kampaņa balstījās viedoklī, nav pietiekami profesionālo izglītību reklamēt internetā, jo lielākā daļa meiteņu tiek audzinātas tā, ka tehniskā izglītība nav priekš viņām, un viņas nemaz neapsvērs iespēju mācīties, neskatoties uz reklāmām. Vienīgais veids, kā pārliecināt – parādīt, ka darbs ir normāls, interesants, ļaut padarboties ar iekārtām, parādīt, ka uzņēmumi ir ieinteresēti pieņemt darbā sievietes. ABB-ATC organizēja speciālas darba grupas mācību centrā, kā arī organizēja ekskursijas uzņēmumos. Arī uzņēmumi sāk saprast, ka uzņēmumos uzlabojas darba atmosfēra, ja tajos strādā abu dzimumu pārstāvji. Meitenes arī sāk novērtēt, jo darba apstākļi (alga, darba laiks, atvaļinājums) ražojošos uzņēmumos ir labāki nekā citos uzņēmumos sieviešu dominētās profesijās. ABB-ATC sagatavoja arī profesionālo izglītību popularizējošu video rullīti, taču uzskata to par neefektīvu naudas izlietojumu.

4.3. DARBA DEVĒJU ORGANIZĀCIJAS UN TO LOMA PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ

Tirdzniecības un Rūpniecības Kamerā (IHK-Berlin) visi Berlīnes darba devēji piedalās obligāti/automātiski. **Kameras īsteno vairākas valsts deleģētas administratīvas funkcijas, ko nosaka Likums par Tirdzniecības un rūpniecības kameru tiesībām,** tostarp:

- izsniegt izcelsmes sertifikātus un karnetes;
- apstiprināt ekspertus;
- sniegt atbalstu komerlietu tiesnešu iecelšanā amatā;
- **nodrošināt profesionālās izglītības kvalifikāciju eksāmenu norisi.**

Kameru loma profesionālajā izglītībā tika noteikta jau 1956.gadā, līdz ar grozījumiem Profesionālās izglītības likumā (Vocational Training act). 1964.gadā likumā tika definēts termins "duālā izglītība". Profesionālajā izglītībā Kameras īsteno šādas funkcijas:

- Piesaista uzņēmumus, kas var īstenot mācekļa izglītību;
- sertificē uzņēmumus un paraksta līgumu ar uzņēmumu par mācekļa īstenošanu;
- sertificē darbaudzinātājus (mācības ap 40 h garas);
- reģistrē visus mācekļu līgumus;

- organizē vidējā termiņa un gala eksāmenus (parasti notiek darba vietā vai mācību centros), piesaista ekspertus eksāmenu satura izstrādei;
- organizē dažādus pasākumus;
- IHK-Berlin arī konsultē uzņēmumus dažādos jautājumos, tostarp par mācekļu piesaisti, mācekļības uzsākšanu, apmeklē uzņēmumus (ap 3500 vizītes gadā), sagatavo informatīvu literatūru, pasākumus, risina konfliktsituācijas starp uzņēmumu un mācekli, nepieciešamības gadījumā atņem sertifikātu uzņēmumam;

Dažādu pasākumu piemēri, ko organizē IHK-Berlin: Profesionālās izglītības dienas (izstāde, ko apmeklē ap 20000 jauniešu), divpusējās sadarbības pasākumi skolām un uzņēmumiem, mārketinga kampaņas, sadarbība ar medijiem, "Pēdējā brīža gadatirgus" mācekļu-uzņēmumu atrašanai, "Speed dating" pasākumus, Eksaminētāju konferences, kuros tiek apbalvoti eksaminētāji par ievērojamu ieguldījumu, citas apbalvošanas ceremonijas, piemēram, labākos audzēkņus, uzņēmumus reģionālā un nacionālā līmenī).

Nozaru un darba devēju asociācija, kurā darba devēji piedalās pēc brīvprātības principa, savukārt, sniedz priekšlikumi mācību satura pilnveidošanai, kā arī piedalās lobēšanā, interešu pārstāvēniecībā.

4.4. PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀDES APMEKLĒJUMS

Tika apmeklēta mācību iestāde, kurā jaunieši duālajā profesionālajā izglītībā mācās teorētiskās zināšanas. Šajā pašā skolā notiek arī sagatavošanās grupas, lai palīdzētu jauniešiem, kas paši nevar atrast mācekļa vietu, sagatavoties duālajai sistēmai un atrast mācekļa vietu. Tāpat arī skola piedāvā sagatavošanās kursus, lai jauniešu varētu nokārtot eksāmenus priekš iestāšanās augstākajā izglītībā. Šādi sagatavošanās kursi var aizņemt 1-2 gadus, un tos var mācīties tie jaunieši, kas ir pabeiguši profesionālo izglītību un kuriem ir augstākas ambīcijas.

Skolā mācās 1800 skolēnu (12 profesijās), strādā 80 skolotāju, kā arī 10-20 administratīvā personāla darbinieku.

Šīs vizītes laikā iepazināmies ar skolas struktūru, mērķiem un apskatījām apmācībās lietotos uzskates materiālus, piemēram, topošajiem dzelzceļa lokomotīves vadītājiem ir pieejams lokomotīves vadīšanas video simulators. Skolas direktors minēja, ka VET izglītības sistēmā šīs skolas galvenais mērķis ir palīdzēt atrast jauniešiem darbu, kas ir piemērots viņa iespējām un uzņēmumu vajadzībām.

4.5. METĀLAPSTRĀDES INDUSTRIJAS DARBINIEKU ARODBIEDRĪBU SAVIENĪBAS IG-METALL (IGM) APMEKLĒJUMS

IGM ir Vācijas metālapstrādes darbinieku arodbiedrību savienība, kas pārstāv 2.3 miljonu biedru, ~ 150 biroju, ~ 18 000 uzņēmumu 30 sektoros.

Šīs prezentācijas laikā tikām iepazīstināti ar arodbiedrības lomu strādnieku darba dzīvē, kā arī profesionālajā izglītībā. **Profesionālajā izglītībā arodbiedrības, tāpat kā darba devēju organizācijas, sniedz priekšlikumus jaunu profesiju izstrādei vai esošo uzlabošanai** (iesniedz priekšlikumu Federālajai Ekonomikas ministrijai un kompetentajai iestādei BiBB); kā arī piedalās pārrunās par apmaksas nosacījumiem stažieriem, kur nepieciešams panākt lēmumu pēc konsensusa principa. Arodbiedrībām attiecībā uz profesionālo izglītību šobrīd ir vairāki aktuālie jautājumi: visiem tiesības uz izglītību, sākotnējai profesionālajai izglītībai jābūt bez maksas; pieprasa, lai tie uzņēmumi, kas nepiedalās duālajā sistēmā, maksā soda naudu; labāku atbalstu cilvēkiem no imigrantu ģimenēm; labāku, modernāku PI sistēmu, kurā valsts ieguldītu vairāk finansējuma, mūžizglītība.

Arodbiedrības Vācijā var nopietni ietekmēt strādnieku dzīves kvalitāti, tā kā vairāk par 90 % strādnieku šajā nozarē ir arodbiedrības biedri. Likumā noteiktas tiesības Darbinieku Padomēm, kas var būt uzņēmumos ar vairāk kā 5 darbiniekiem, tās ir vēlētas. Tās locekļus nevar atlaist vēl 2 gadus pēc pienākumu beigām. Ar Padomēm ir jākonsultējas par darbinieku rekrutēšanu u.c. jautājumiem, kas tieši neattiecas uz biznesu (piem., iekārtas). Darbinieku padomes vienmēr skatās, vai uz jauno amatu var apmācīt kādu no esošajiem darbiniekiem, lai veicinātu esošo darbinieku izaugsmi, pirms pieņemt darbā jaunu cilvēku. Padomei ir tiesības atņemt kādam tiesības apmācīt citus, kā arī piedalīties tālākās izglītības plānošanā.

Biedru skaits jau 5 gadus pieaug. Iemesli: panāca labus nosacījumus algām, izmanto tiesības, ka ar tām notiek konsultācijas, legāla aizstāvība tiesas priekšā, arodbiedrības biedram pēc stažēšanās ir tiesības būt pieņemtam darbā.

4.6. APMĀCĪBU UZŅĒMUMA APMEKLĒJUMS

Vizītes laikā tika prezentēts uzņēmums „KST TURBINE COMPONENTS”, kas nodarbina ~150 darbiniekus un nodarbojas ar turbīnu detaļu izgatavošanu. Šī uzņēmuma galvenie pasūtījumi ir ekskluzīvas, lielas iekārtu metāliskas detaļas, kas netiek ražotas konveijera tipa ražotnēs.

Šī uzņēmuma vadītājs atklāja, ka jau vairākus gadus sadarbojas ar ABB-ATC jaunu darbinieku piesaistē un uzskata, ka Vācijas profesionālās izglītības sistēma ir ļoti efektīva. KST-Berlin uzņēmumā 30 % strādnieku ir nonākuši tieši absolvējot profesionālo izglītību. Uzņēmuma izaugsme kopš 1996.gada balstījies tieši uz mācekļu skaita pieauguma.

Kā galveno **priekšrocību** šāda veida absolventu piesaistei kompānijas vadītājs minēja, ka jau mācību laikā darba devējs var novērtēt darbinieka piemērotību darbam un apmācīt ļoti specifiskām, uzņēmumam vajadzīgām iemaņām un zināšanām. Augsti kvalificētu speciālistu klātbūtne ražojošā uzņēmumā ir ļoti svarīga, jo saražotā produkta kvalitāte ir tieši proporcionāla izpildītāja apmācības kvalitātei. Šī uzņēmuma vadība jūt, ka Vācijā ir nepietiekams kvalificētu strādnieku daudzums. Slēdzot līgumus par praksi, uzņēmums izvēlas jauniešus, kas skolu ir pabeiguši stipri viduvēji, lai samazinātu risku, ka, pabeidzot VET izglītību, jaunieši ies studēt tālāk universitātē. Šāda izmēra uzņēmums saprot, ka jaunu inženieri tas varēs algot reizi 10 gados, bet kādu vadošo speciālistu reizi 20 gados, tādēļ arī aicina jauniešus mācīties arodam, kurā ir daudz lielāka iespēja atrast darbu.

Uzņēmumā vajadzība pēc **tālākizglītības** rodas, mainoties tehnoloģijām. Galvenais izaicinājums darbiniekiem – pareizi saprast zīmējumu/instrukciju. Visbiežāk apmācības notiek darba vietā, bet ja

vajag papildu pamata prasmes apgūt, nav jēgas tērēt laiku pie iekārtas to apguvei, kas izmaksā ļoti dārgi, un tiek slēgts sadarbības līgums ar ABB-ATC. Uzņēmums arī iesaistījās ABB-ATC projektā, lai uzlabotu savas spējas apmācīt darbiniekus (piemēram, caur vienkāršiem pašnovērtējuma pasākumiem, atgriezeniskās saites pārrunām, darbaudzinātāju apmācību).

4.7. SENĀTA DEPARTAMENTA PAR DARBASPĒKA, INTEGRĀCIJAS UN DARBA JAUTĀJUMIEM APMEKLĒJUMS

Apmeklējot šo institūciju tikām iepazīstināti ar galvenajām tendencēm un problēmām profesionālās izglītības sistēmā. Jauniešu skaita samazināšanās dēļ, kā arī nelielas profesionālās izglītības popularitātes krituma dēļ **Senāts aktīvi nodarbojas ar profesionālās izglītības popularizēšanu**. Tika minēti vairāki popularizēšanas veidi, piemēram:

- Profesionālā orientācija: “VET inside” projekts - dažādi pasākumi, lai iepazītu profesionālo izglītību, skolēnu profesijas piemērotības testēšana skolā un šo testu rezultātu apspriešana ar skolnieku.
- Izstādes, kur jaunieši var izmēģināt savas prasmes dažādās profesijās, atsevišķas darba grupas un nodarbības domātas arī skolotājiem un bērniem. Ir arī īpaša izstāde arī vecākiem. Izstādes un dažādas akcijas tiek organizētas visā valstī. To mērķis ir noteikt profesiju piemērotību ar dažādu izmēģinājumu un spēļu palīdzību, tādējādi palīdzot izvēlēties jaunietim izlemt, kur nākotnē viņš labāk grib mācīties.
- Darbs ar skolotājiem pamatskolās, lai tie aicinātu bērnus mācīties profesionālajā izglītībā.

Berlīnē populārākās profesijas ir: specializēts pārdevējs (6%), viesnīcas speciālists (5.4%), biroja asistents (4.3%), pārdevējs (4%), ārsta palīgs (3.9%), pavārs (3.4%), frizieris (3.4%), zobārsta darbinieks (3.3%), biroja darbinieks (3.1%), mašīnas mehāniķis (2.3%).

Jo lielāks uzņēmums, jo lielāka iespējamība, ka tas piedalīsies duālajā profesionālajā izglītībā. Piemēram, 2012.gadā Berlīnē duālajā izglītībā piedalījās 75% no uzņēmumiem ar 500 vai vairāk darbinieku; 72% - no uzņēmumiem ar 250-499 darbiniekiem, 58% - ar 100-249 darbiniekiem, (...) un 20% - ar 5-9 darbiniekiem, 5% - ar 1-4 darbiniekiem. Uzņēmumu skaits, kas piedāvā mācekļa apmācību kopš 2002.gada saglabājies stabils, neskatoties uz kopējo uzņēmumu skaita pieaugumu. 2013.gadā Berlīnē ~12.5% no visiem uzņēmumiem bija iesaistīti duālajā izglītībā (Vācijā kopumā – 21% uzņēmumu).

Berlīnes Senāts piedāvā **finansiālu atbalsta pasākumu duālajā izglītībā**:

- jauniešiem no sociālekonomiski nelabvēlīgām ģimenēm – finansiāls atbalsts uzņēmumiem, kas piedāvā mācekļa vietu jauniešiem no sociālekonomiski nelabvēlīgām ģimenēm – 30% 1.un 2.gadā, 70% - 3.gadā, kopā maksimāli 10 000 EUR.
- Mācekļiem-sievietēm profesijās, kurās dominē vīrieši – finansiāls atbalsts uzņēmumiem, kas piesaista mācekles, 75% no algas, maksimāli 7500 EUR.
- Mācekļiem no bankrotējušiem vai darbu beigušiem uzņēmumiem – 75% no algas, maksimāli 5000 EUR.
- Atbalsts kombinētajām mācībām – lai uzņēmumi segtu mācību maksu mācību centros – 37.50 EUR/dienā, maksimāli 6.500 EUR.
- Atbalsts vientuļajiem vecākiem: atbalsts uzņēmumiem, pie kuriem mācās audzēkņi ar vienu no vecākiem – 75% no algas, maksimāli 7500 EUR.

- Transporta kompensācija – mācekļiem, kuru darbs atrodas tālu no profesionālās izglītības iestādes (10 EUR/mācību dienā).

Profesionālajā izglītībā Senāts investē gan valsts, gan ESF līdzekļus.

5. DALĪBNIĒKU SECINĀJUMI UN VIZĪTES NOVĒRTĒJUMS

Dalībnieku izvērtējums par vizītes saturu un organizāciju, kā arī secinājumi par Vācijas un Latvijas sistēmu salīdzinājumu:

- Par karjeras atbalstu:
 - o **Latvijas Profesionālās izglītības kompetences centri varētu vairāk iesaistīties karjeras atbalsta nodrošināšanā jauniešiem, organizējot profesiju izmēģinājumu pasākumus.** Nozīmīgs ir arī darbs ar vecākiem, lai viņi varētu labāk palīdzēt saviem bērniem izvēlēties piemērotu profesiju.
 - o Interesanti, ka Latvijā nozares izstādes vai Jelgavas Metāla dienas Latvijā ir pat efektīvākas attiecībā uz jauniešu piesaisti profesionālajai izglītībai nekā “Skola” izstāde, jo tur piedalās reāli uzņēmumi un var pārliecināties ar darba iespējām. Ļoti svarīgi, ka izstādēs jauniešu var darboties paši, izmēģināt profesijas, uzzināt par darba iespējām. **Latvijas izglītības izstādēs būtu vairāk jāreklamē darbs, nevis tikai dažādas izglītības iestādes.**
 - o Arī portāls **prakse.lv** varētu vairāk publicēt informāciju par darba iespējām, nozarēm, algām nozarēs.
 - o **Uzņēmēju organizācijas varētu rīkot kopīgas informācijas kampaņas** par profesionālo izglītību, piemēram, sadarbojoties LDDK un LTRK.
 - o Latvijas galvenajai mērķauditorijai, ko piesaistīt profesionālajai izglītībai, ir jābūt tiem jauniešiem, kas šobrīd neturpina mācības vidējā vai augstākajā izglītībā (33% no vidējo izglītību beigušajiem).
 - o Nepieciešams jauniešus **informēt par izglītības iespējām savlaicīgi**, ne tikai centralizēto eksāmenu laikā. Piemēram, ABB-ATC savlaicīgi strādā, lai nokomplektētu grupas nākamajā gadā.
- Attiecībā uz uzņēmumu kooperāciju, arī Latvijā ir piemēri, kad uzņēmumi sadarbojas savā starpā, lai nodrošinātu pilnvērtīgas mācības. Piemēram, uzņēmums “Valmieras Stikla šķiedra” savus praktikantus uz 2 nedēļām sūta mācīties uz fabriku “Lauma”. Taču šāda prakse nav pierasta un trūkst atbalsta mehānismu. **Latvijā būtu vēlams izkristalizēt vairākus/dažādus uzņēmumu iesaistes un sadarbības variantus**, piemēram:
 - o uzņēmēji, kas varētu nosegt visas praktiskās nodarbības;
 - o uzņēmēji, kas varētu sadarboties, uzņemoties mācīt kādu moduli;
 - o uzņēmēji, kas varētu atbalstīt profesionālo izglītību, lai piesaistītu un kvalitatīvu apmācītu jauniešus, piemēram, caur prakšu piedāvāšanu, dalību izstādēs, atvērto durvju dienās, u.c.

- **Vācijā, atšķirībā no Latvijas, pastiprināti strādā ar jauniešiem, kuriem mācības nepadodas.** Tiek nodrošināta atsevišķa sagatavošanās plūsma duālajai sistēmai.
- Apsveicama ir **sociālo partneru iesaiste profesionālajā izglītībā Vācijā**, kā arī ieinteresētība profesionālās izglītības attīstībā. Attīstīta sadarbība starp skolām un uzņēmumiem, vērojama abpusēja ieinteresētība. Sistēmas ir grūti salīdzināmas (īpaši attiecībā uz darba devēju iesaisti sistēmas organizēšanā), jo Vācijā ir automātiskā darba devēju dalība Kamerā un attiecīgi Kamera īsteno valsts deleģētas funkcijas profesionālajā izglītībā, ir sistēmas daļa.
- **Latvijā iegūtā profesionālā izglītība ir plašāka, plašāk pielietojama, Vācijā – šaurāka specializācija.** Mērķis ir drīzāk atrast darbu, nevis tikai nodrošināt kvalifikāciju.
- Latvijā būtu nepieciešams izglītot profesionālās izglītības skolotāju darba vietā.
- Latvijā mācību praksei ir noteikts mērķis – “apgūt zināšanas atbilstoši izglītības programmai”, bet uzņēmēji bieži vien pat nezina programmu. **Nepieciešams vairāk salāgot praktiskās mācības ar izglītības programmu.** Būtu labi, ja līgumā par praksi tiktu paredzēta arī **uzņēmuma atbildība par prakses kvalitāti un mācību rezultātiem.**
- Vācijā, atšķirībā no Latvijas, **darba devēji atbild par kvalifikācijas eksāmenu** – tas nenotiek caur VISK vai caur IZM, bet darba tirgus eksperti nosaka, kas ir jāprot konkrētu profesiju pārstāvjiem, piem., datorsistēmu tehniķim, un tad izglītības iestādei ir jāpielāgo izglītības programmas. Īpaši neveiksmīgi ir rīkot ekspertu piesaisti ar iepirkumu palīdzību, kas ir prakse ES finansētos projektos.
- Vizītes dalībniekiem īpaši patika, ka Vācijas skolā vairāk strādā jeb mācās praktiski, mazāk mācās tikai teoriju. **Teorijas mācības bieži vien notiek blakus darba vietai.** Saskaņā ar parunu “To, ko dzirdi – aizmirsīsī; to, ko redzi – atcerēsies; to, ko dari – iemācīsies”.

